

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ: ВПЛИВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Питанню академічної доброчесності (academic integrity) світова спільнота останніми роками приділяє особливу увагу. Розвиток інформаційних технологій, глобалізаційні процеси в освіті, полегшення доступу до значного масиву даних, науково-дослідницьких робіт і публікацій актуалізували необхідність формулювання і дотримання морально-етичних принципів щодо порядку використання інформації в академічній сфері. Так, у вересні 2004 р. на конференції, що проводилася в Бухаресті під егідою UNESCO-CEPES (Європейський центр ЮНЕСКО з вищої освіти), прийнято Декларацію з етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європейському регіоні. В розділі «Цінності та принципи» Декларації визначено академічну доброчесність у процесах викладання та навчання, до основних складових якої віднесено:

- чесність (honesty) – недопущення жодних форм обману, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки, які негативно впливають на якість отриманих академічних ступенів;
- довіру (trust) – основа взаємовідносин, що сприяє вільному обміну ідеями, знаннями, здобутками та досвідом і розвитку особистості;
- справедливість (fairness) – ґрунтування на законних, прозорих, передбачуваних, послідовних і об'єктивних критеріях при викладанні, оцінці освітніх досягнень студентів, проведенні наукових досліджень, кар'єрному просуванні персоналу, отриманні будь-яких нагород, відзнак, ступенів;
- повагу (respect) – дотримання усіма членами академічної спільноти, незалежно від їх статусу в освітній і науковій ієрархії, належного ставлення до

колег;

- відповідальність (responsibility) – забезпечення вільного висловлення поглядів з урахуванням вимог чинних морально-етичних і правових норм і правил;
- підзвітність (accountability) – відповідальність за результати досліджень перед членами академічної спільноти та громадськістю.

Окремо в Декларації виділено дослідження, що базуються на академічній доброчесності та соціальній відповідальності, з акцентом на тому, що дослідники несуть відповідальність не тільки за дослідницькі процеси, а й результати досліджень [1-2]. В Україні з липня 2014 р., з оприлюдненням Закону України «Про вищу освіту», розпочато масштабну боротьбу з неякісною академічною дослідницькою роботою – плагіатом та іншими формами академічної недоброчесності. Так, за офіційними даними Атестаційної колегії МОН України, в 2014 р. скасовано 6 робіт, в яких були чи-то ознаки плагіату, чи-то ознаки фіктивного дослідження, у 2015 р. – 23 роботи [3]. Міністерством визнано, що проблема є системною і не вирішується покаранням, необхідно популяризувати інші норми і цінності в академічному середовищі.

Серйозним кроком у напрямку боротьби з академічним плагіатом стала реалізація наказу МОН України від 14 липня 2015 р. № 758 «Про оприлюднення дисертацій та відгуків офіційних опонентів». Обов'язкове розміщення на офіційних сайтах ВНЗ повних текстів дисертацій спрямоване на забезпечення можливості ознайомлення з результатами проведеного дослідження і втілює дотримання основних цінностей академічної доброчесності, зокрема чесності, відповідальності та підзвітності. Позитивно оцінюючи вимогу оприлюднення результатів наукових досліджень, вважаємо, що починати роботу у напрямку виховання академічної доброчесності потрібно набагато раніше.

Задля формування новітньої суспільної генерації 24 лютого 2016 р. на прес-конференції МОН України за підтримки посольства США в Україні було анонсовано проект «Сприяння академічній доброчесності в Україні», що спрямований на реформування вітчизняної системи освіти в період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2019 року. Кожен з учасників проекту – МОН України,

вищі навчальні заклади, бібліотеки, роботодавці, батьки – виконує відповідальну місію і важливі завдання, спрямовані на забезпечення високої якості вищої освіти. [3-4]. За задумом розробників проекту, провідну роль у цьому процесі відведено університетам.

Отже, ОНЕУ потрібно активно долучатися до популяризації академічної доброчесності. Відповідно, починаючи з 2017-2018 навчального року до навчальних планів підготовки студентів ОКР «бакалавр» доцільно включити дисципліну «Основи академічної доброчесності» (1 курс навчання, обсягом 1 кредит), з розглядом сутності та принципів академічної доброчесності, а також загальних підходів до написання та захисту різних видів наукових студентських робіт з дотриманням вимог щодо перевірки на плагіат. Зазначена дисципліна має стати основою блоку дисциплін щодо проведення наукових досліджень (з урахуванням ОКР, фахової спрямованості, академічної мобільності тощо).

Водночас доречно розробити Кодекс академічної доброчесності, що спиратиметься на власні традиції та багаторічний досвід ОНЕУ, високі стандарти у сфері вищої освіти. Запорукою реалізації Кодексу стане підписання декларацій академічної доброчесності викладачами і студентами. Дотримання визначених етичних принципів і цінностей сприятиме забезпеченню високої якості вищої освіти, підготовці висококваліфікованих економістів, які будуть конкурентоспроможними на ринку праці не лише в Україні, а й за кордоном.

Список використаних джерел:

1. The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region. [Electronic resource] – Accessed mode : <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03797720500083922?journalCode=chee20>
2. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба / Т. Фініков // Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К. : Таксон, 2016. – С. 9-36.
3. Прес-конференція щодо академічної доброчесності. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/50440/>
4. Strengthening Academic Integrity in Ukrainian Higher Education Program (SAIUP) 2015-2019, Program Description. [Electronic resource] – Accessed mode : http://lawfaculty.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/04/SAIUP-Program-Description-2016-2019_UKR_final.pdf